

LIITE 2.

Professorien Sommerfeltin ja Vogtin lausunto.

Kummankaan hakijan tuotannon ei voi sanoa käsittävän koko suomalais-ugrilaisen kielitieteen alaa. Kun toisen hakijan toht. Nesheimin tutkimusten painopiste on Ruijan-lapissa, on toisen, toht. Bergslandin, Rörosin-lapissa. Molempien hakijain suomalais-ugrilaisella alalla liikkuva tuotanto sattuu sotavuosiin, joten kummallakaan ei ole ollut tilaisuutta suuremmassa määrin laventaa tutkimusalaansa eikä hankkia laajempaa käytännöllistä taitoa maan rajojen ulkopuolella olevilla kieli-alueilla.

Hakijoista toisella, toht. Bergslandilla, on harvinaisen monipuolinen kielitieteellinen koulutus. Paitsi yleisen ja vertailevan kielitieteen opintoja Oslon yliopistossa ja siellä suoritettua virkatutkintoa arvosanalla *laudabilis prae ceteris* hän on Pariisissa opiskellut vertailevaa indo-eurooppalaista ja seemiläistä kielitiedettä.

Hänen tämänaikaisesta tuotannostaan haluamme mainita hänen tutkielmansa »Les formations dites adverbiales en *-tim*, *-atim* et *-in* du latin republicain» ja hänen heitin kieltä koskevat työnsä, tutkielman »Sur les hypothèses les plus importantes relatives au phonème hittite *h*» sekä arvostelun Couvreurin tutkimuksesta »De Hettitische *h*». Ensimmäisessä hän antaa näytteen hyvästä ja varmasta filologisesta metodista ja on sitä paitsi kyennyt näkemään yksityisen probleemin laajemmassa yhteydessä. Hänen muoto/funktio-probleemin käsittelynsä on mitä mielenkiintoisin yleensä kaasussysteemien ja myös adverbien kiistellyn sanaluokan käsittämisen kannalta. Kahdessa jälkimmäisessä tutkielmassaan hän on antanut itsenäisiä lisiä yhteen heitin äänneopin kiistanalaisimmista kohdista ja osoittaa ilmeistä kykyä kriittilliseen ajatteluun.

Suomalais-ugrilaisissa tutkimuksissaan hän on osoittanut hallitsevansa vertailevan ja strukturaalisen metodin, ja soveltamalla fonologiaa ja strukturaalisia näkökohtia hän on antanut omia lisiä keskusteluun suomalais-ugrilaisen kielitieteen keskeisistä kysymyksistä. Hänen väitöskirjansa »Röros-lappisk grammatikk. Et försök på strukturell språkbeskrivelse» on huomattava lisä moderniin synkroniseen kielen-tutkimukseen, ja tekijä aukoo siinä uusia uria itse keräämänsä aineksen pohjalta. Ainesta, joka on hyvin laaja, on käsitelty huolellisesti ja kuvattu metodeilla, jotka ovat kokonaan tekijän omat ja jotka osaksi hyvin jyrkästi eroavat perinteellisistä. Että se hajaannustila, missä Rörosin murre on, on häirinnyt tutkijan tehtävää, sitä ei voi lukea hänen viakseen, päinvastoin on hämmästyttävää nähdä, kuinka hyvin tekijä on kyennyt tunkeutumaan kielen järjestelmään.

»L'alternance consonantique date-t-elle du lapon commun?»-nimisessä suomalais-ugrilaisen astevaihtelun tutkimuksessaan hän on soveltanut fonologiaa ja strukturaalisia näkökohtia yhteen suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen keskeisiä kysymyksiä, ehkä kaikkein keskeisimpään. Tutkimus todistaa huomattavaa konstruktiiivista kykyä ja sisältää paljon sellaista, joka epäilemättä tulee luomaan aivan uutta valoa useihin kysymyksen puoliin, vaikka hänen johtopäätöksensä usein sötivät totunnaisia käsityksiä vastaan.

Teoksessaan »Det samiske slektskaps- og svogerskapsordsystem» hän osoittaa samaa kykyä nähdä systeemin ja suuret linjat yksityiskohtien moninaisuuden takaa kuin edellisissäkin tutkimuksissaan. Erityisin arvokas on hänen osoituksensa, miten suurta osaa muinaisnorjalainen lainasana *mágr* on näytellyt koko järjestelmän kehityksessä, ja tapa, millä hän valaisee periaatetta, ettei sanaston selitystä ole haettava erillisistä »alkumerkityksistä». On operoitava merkityssysteemillä. Rörosin-lapin

tekstijulkaisussaan hän on esimerkillisellä tavalla esittänyt kielennäytteitä, jotka, paitsi tavallisia satuja ja tarinoita, antavat mielenkiintoisen kuvan lappalaisten käsitöistä ja muista toimista.

Toisella hakijalla, toht. Nesheimillä, on paljon heikompi yleiskoulutus. Hänen ansiensa perustuvat etupäässä hänen tarkkaan Ruijan-lapin tuntemukseensa, jonka hän on saanut toimiessaan vuosikaudet Konrad Nielsenin apulaisena lapin sanakirjatyössä.

Hänen väitöskirjansa »Der lappische Dualis mit Berücksichtigung finnisch-ugrischer Verhältnisse» on historiallinen tutkimus lapin dualin synnystä ja perustuu lapin suhteiden yksityiskohtaiseen tutkimiseen. Näiden seikkojen käsittely — joista monet tosin vain perifeerisesti liittyvät dualikysymykseen — todistaa solidia lapin tuntemusta ja kykyä selkeään esitykseen. Teos, joka liikkuu ankaran perinteellisillä linjoilla, luo varman pohjan keskustelulle suomalais-ugrilaisesta dualista materiaalin esittelyllään, mutta niin pian kuin tekijä liikkuu lappalaisen aineksen tutkimisen ulkopuolella, hän osoittaa melkoista epävarmuutta yleisemmissä todisteissa, ja tämän vuoksi teoksessa on olennaisia metodisia heikkouksia. Tekijän ratkaisut, mitä ilmiöitä on kyseisissä kielissä katsottava arkaismeiksi, mitä taas uudismuodostuksiksi, eivät perustu kyllin ankariin kriteereihin, joten hänen todistelulleen ei voi antaa varsin suurta arvoa. Hänen *äççis*-konstruktion käsittelynsä on epäilemättä hyvin heikko. Tekijän tutkimuksessaan noudattamaa tarkkaa erontekoa nominaali- ja verbaalisysteemin välillä ei kyllin selvästi ole asetettu yhteyteen teoksen lopussa annetun viittauksen kanssa, että verbinpäätteet mahdollisesti ovat nominaalista alkuperää.

Hänen tutkimuksensa »Koaffikset *n* i den lappiske possessive deklinasjon» osoittaa samoja hyviä ominaisuuksia kuin ensimmäinenkin, erinomaista Ruijan-lapin tuntemusta, ja hän on tässä päässyt tuloksiin, joilla on ahtaalla alallaan pysyvä arvo. »Lappisk fiske och fisketerminologi» on solidi teos, systemaattinen, sanakirjamainen esitys eräästä lapin sanavaraston osasta.

Käsityksemme mukaan molemmat ovat päteviä hakijoita, jotka vaatimusten mukaisesti kykenevät johtamaan suomen ja lapin alkeiden opetusta yliopistossa. Toht. Bergsland on osoittanut täysin hallitsevansa strukturaalisen metodin ja soveltanut siihen uusia näkökohtia, samalla kun hän myös on tarkoin tutustunut vanhaan historialliseen metodiin ja kykenee modifioimaan sitä strukturaalisen metodin valossa, kun taas toht. Nesheim seuraa perinteellisiä teitä. Toht. Bergslandin etevien tutkijanominaisuuksien ja aaterikkauden, hänen sekä perinteellisen vertailevan että modernin strukturaalisen metodin hallintansa ja monipuolisen tutkimustaustansa vuoksi olemme sitä mieltä, että hän tieteellisesti on toht. Nesheimiä edellä, ja asemamme siksi hakijat seuraavaan järjestykseen:

- 1) Toht. Knut Bergsland.
- 2) Toht. Asbjörn Nesheim.

ALF SOMMERFELT

HANS VOGT